

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพสังคมปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาซับซ้อนขึ้นเป็นอย่างมากในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านสังคม-เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีแนวโน้มเป็นระบบประเทศทางตะวันตกมากขึ้น อันส่งผลกระทบมายังวิถีชีวิต ค่านิยม และวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมอย่างมาก ทำให้คนเรามีความขัดแย้งในการดำรงชีวิตร่วมกัน มีการกระทบกระเทือนจิตใจกันมากขึ้น (กิติกร มีทรัพย์, 2524) ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ค่าครองชีพสูง ความแออัดของประชากร สวัสดิภาพความปลอดภัยในชีวิต ความเร่งรีบในการทำงาน และการทำงานล่วงเวลาเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นผลทำให้จิตใจมีแต่ความเครียดตลอดเวลา ความจริงแล้วความเครียดไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป ถ้าความเครียดนั้นไม่มากเกินไป จนกระทั่งไม่สามารถปรับตัวได้ (สมจิต หนูเจริญกุล, 2526) แต่เมื่อใดต้องเผชิญกับความเครียดที่รุนแรงหรือเรื้อรังเป็นเวลานาน ย่อมจะบั่นทอนสมรรถภาพทางกายและใจของตนเองและผู้ใกล้ชิดได้ไม่ว่าจะในรูปแบบของการเกิดโรคทางกาย อันเนื่องมาจากสภาวะจิต (Psychosomatic disease), ความผิดปกติทางอารมณ์, การใช้เหตุผลและวิจารณญาณลดลง, งานมีประสิทธิภาพต่ำ ในประเทศอเมริกาได้มีการประมาณการสูญเสียทางเศรษฐกิจ เนื่องจากความเครียดในวงการอุตสาหกรรม พบว่า มีมูลค่าสูงถึงปีละ 1.5 ล้านล้านบาท โดยทำการประมาณจากประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลง การลาป่วยและค่ารักษาพยาบาล (ประเวศ ะสี, 2527)

/ ในอนาคตประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้จำนวนผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย จากการประมาณการโดยใช้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 7.2 ของกองทุนแผนทรัพยากรมนุษย์ ปี 2533 พบว่า สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการเปลี่ยนแปลงไป

ร้อยละ 10.5 และแรงงานภาคบริการ ร้อยละ 22.8 แต่ในปี 2544 น่าจะเปลี่ยนเป็น ภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 49.1 ภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 18.8 และภาคบริการ ร้อยละ 32.1 ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้แรงงานของไทยเกือบครึ่งอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและบริการ (กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์, ปี 2533)

ในประเทศที่กำลังพัฒนา ส่วนใหญ่อุตสาหกรรมจะมีวิธีการผลิตแบบทุนนิยม (capitalist mode of production) คือนายทุนแสวงหากำไร จากวิธีการมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ในกระบวนการใช้แรงงานซึ่งมีอยู่ 2 แบบด้วยกัน

แบบที่ 1 มูลค่าส่วนเกินแบบสัมพัทธ์ วิธีการได้แก่ การเพิ่มความเข้มข้นในการทำงานหรือทำให้คนงานทำงานเร็วขึ้น การเปลี่ยนแปลงเครื่องมือในการผลิต ระบบงาน และการแบ่งงาน เพื่อให้ให้นายทุนได้ประโยชน์มากที่สุด

แบบที่ 2 มูลค่าส่วนเกินแบบสมบูรณ์ วิธีการได้แก่ การขยายเวลาทำงาน (working time) หรือลดค่าจ้างแรงงานต่ำ การใช้เทคโนโลยีต่ำเพื่อลดค่าใช้จ่าย เช่น ใช้เครื่องจักรน้อย ล้าสมัย จ่ายค่าแรงตามรายชิ้น (piece rates) วิธีการเหล่านี้ทำให้คนงานอยู่ในสภาพทำงานหนัก (over work) เวลามาก่อนน้อย และการบริโภคไม่เพียงพอ (underconsumption) ผลที่ตามมาคือความเครียด อ่อนเพลีย (ทวีทองหงษ์วิวัฒน์, 2533)

A) เมื่อมีความเครียดเกิดขึ้น คนเราจะรู้สึกกังวล ไม่สบายใจ หงุดหงิด ครุ่นคิด ห่วงใย บางรายวิตกกังวลใจมาก เกิดความกลัว รู้สึกไร้ความภูมิใจ โกรธ ฯ เมื่อมีความรู้สึกดังกล่าวในขั้นแรกจะใช้การปรับตัวที่เคยใช้มาก่อน เช่น เก็บกด (repression), โทษคนอื่น (projection), หรือไม่รับรู้ (denial) เพื่อลดความไม่สบายใจ ถ้าอาการต่าง ๆ ยังคงมีอยู่บางรายจะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือพยายามหาความสุขเพลิดเพลิน มาช่วยเสริม เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อความเครียดนั้น ซึ่งอาจเกิดผลดี อาการลดน้อยลงไป แต่ถ้าการกระทำดังกล่าวไม่เกิดผล ไม่สามารถปรับตัวต่อความเครียดได้ เชื่อว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสรีรวิทยาต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดโรคทาง

นอกจากนี้สังศรีและคณะ (2528) ได้ทำการสำรวจภาวะสุขภาพจิตของประชาชน จังหวัดชลบุรีที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 4,114 คน โดยใช้แบบทดสอบ Health Opinion Survey (HOS) พบว่ามีคะแนนความเครียดเฉลี่ยของประชากรทั้งกลุ่ม 34.36 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.42 ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 20-57 ไม่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนความเครียด เฉลี่ยระหว่างเพศชายกับหญิง และพบว่าความเครียดสูงขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น ประชากรผู้ที่ยังไม่มีอาชีพมีความเครียดสูง รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง แม่บ้าน เกษตรกร ตามลำดับ ผู้ที่มีการศึกษาดำ มีความเครียดสูงกว่าผู้มีการศึกษาสูง ผู้มีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 2,000 บาท มีความเครียดสูงกว่ากลุ่ม รายได้อื่น ๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจปัญหาความเครียดในผู้ใช้แรงงาน เพราะคนงานเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยและมีรายได้ไม่มากนัก ซึ่งในโรงงานทั้ง 2 แห่ง ที่จะทำให้การศึกษานี้ผู้ใช้แรงงานบางคนได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือนบางคนได้รับค่าตอบแทนเป็นรายขึ้น ประเภทหลังนี้ น่าจะมีความเครียดที่สูงกว่า เพราะต้องทำงานแข่งกับเวลา เพื่อเพิ่มจำนวนขึ้น ซึ่งหมายถึงเพิ่มรายได้ของตนเองด้วย ทำให้คนงานอยู่ในสภาพทำงานหนัก เวลาคงน้อย ผลที่ตามมา คือ ความเครียด อาการอ่อนเพลีย อาการเจ็บป่วย และอุบัติเหตุได้ (ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์, 2533) ถ้าเราทราบระดับความเครียดและสามารถลดลงได้ ที่จะเกิดผลดีต่อ งานและผู้ใช้แรงงานต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาระดับความเครียดของผู้ใช้แรงงานสตรี
- 1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดของผู้ใช้แรงงานสตรีที่ได้รับค่าตอบแทน รายเดือนและรายขึ้น
- 1.2.3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับความเครียด

1.3 สมมติฐาน

ผู้ใช้แรงงานสตรีที่ได้รับค่าตอบแทนรายขึ้น และรายเดือนมีความเครียดไม่แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษานี้ทำการศึกษาเฉพาะคนงานทุกคนในโรงงานเอ็นทีอาร์เม้นท์และนอร์ทเท็กซ์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเครียด (stress) หมายถึงภาวะที่ร่างกายและจิตใจเสียดุลยภาพและเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งที่มาคุกคามทั้งภายในและภายนอกร่างกาย รวมถึงความกดดันหรือสิ่งขัดขวางการทำงาน การเจริญเติบโต พัฒนาการ และความต้องการของมนุษย์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ในการศึกษานี้ ใช้คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม Health Opinion Survey (HOS) เป็นเครื่องประเมินระดับความเครียดของแต่ละบุคคล คะแนนดังกล่าวพิจารณาจากความถี่ของอาการของร่างกายที่เกิดขึ้นเมื่อมีความเครียด จำนวนความเครียดออกเป็น 2 ประเภท คือ

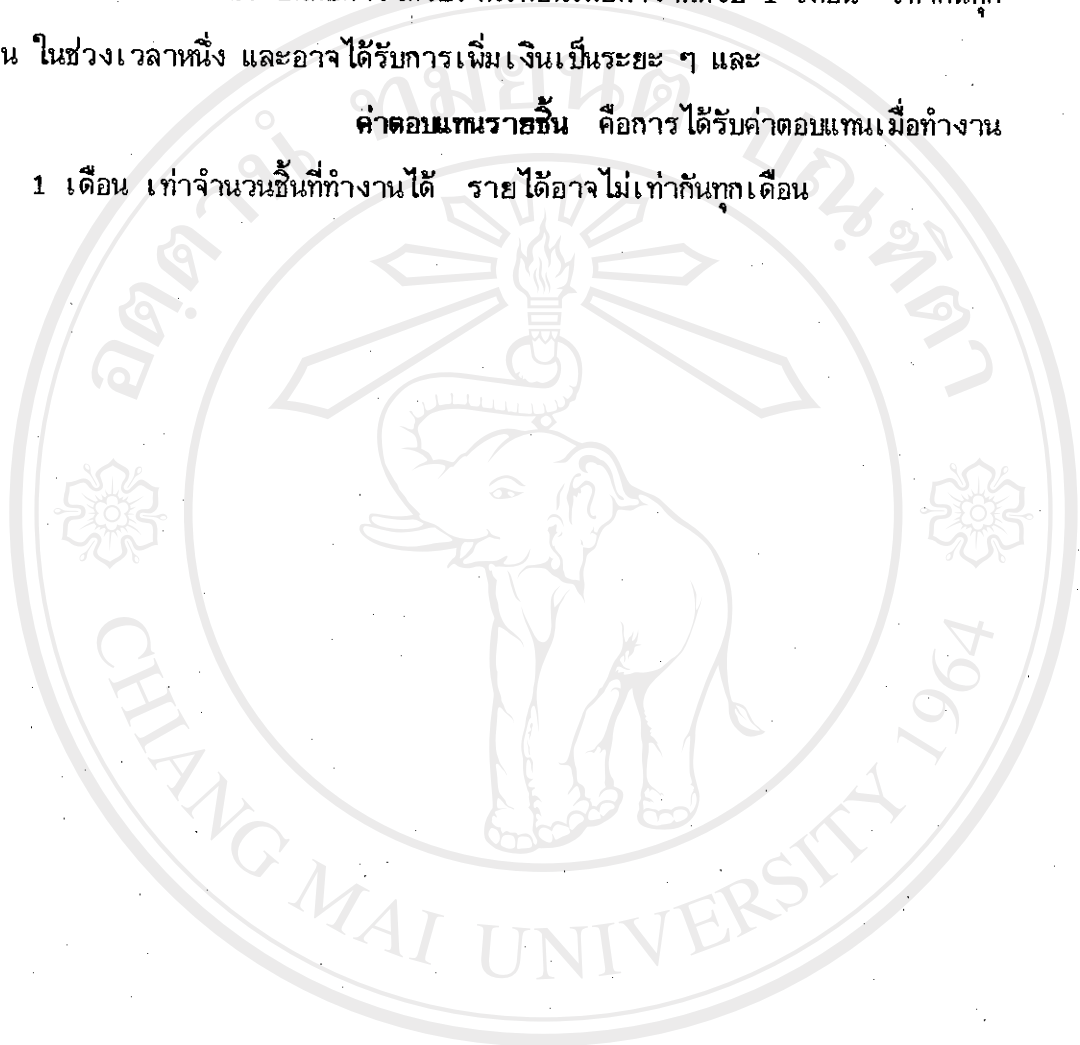
ก. ความเครียดปกติ (normal stress) หมายถึง ผู้ที่มีคะแนนความเครียดรวมต่ำกว่า หรือเท่ากับผลรวมของค่าเฉลี่ยกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่ม ($\bar{X}+SD$)

ข. ความเครียดสูง (high stress) หมายถึง ผู้ที่มีคะแนนความเครียดรวมสูงกว่า $\bar{X}+SD$ ขึ้นไป

ผู้ใช้แรงงาน หมายถึง คนที่ทำงานโดยใช้แรงงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี บริษัทเอ็นทีอาร์เม้นท์ และบริษัทนอร์ทเท็กซ์ ซึ่งไม่นับรวมเจ้าหน้าที่ธุรการ หรือเจ้าหน้าที่บริหาร

ค่าตอบแทนที่แตกต่างกัน หมายถึง ค่าตอบแทนที่เป็นรายเดือนกับค่าตอบแทนที่เป็นรายชิ้น ค่าตอบแทนรายเดือนคือการได้รับเงินเดือนเมื่อทำงานครบ 1 เดือน เท่ากันทุกเดือน ในช่วงเวลาหนึ่ง และอาจได้รับการเพิ่มเงินเป็นระยะ ๆ และ

ค่าตอบแทนรายชิ้น คือการได้รับค่าตอบแทนเมื่อทำงานครบ 1 เดือน เท่าจำนวนชิ้นที่ทำงานได้ รายได้อาจไม่เท่ากันทุกเดือน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved